

לקראת שבת

עיונים בפרשת השבוע

מדברי

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א

שנה ב' / גליון ל"ג
ערש"ק פרשת תרומה
ה'תשס"ה

איגוד תלמידי הישיבות

מעמו זראו כי טוב

הננו לבשר לקהל קוראינו כי ניתן להרשם
כמנויים על הקובץ ולקבלו מידי שבוע
באמצעות הדואר

בסך 10 ש"ח לחודש בלבד
(דמי טיפול ומשלוח)

לפרטים נא לפנות לטלפון 03-9604832
(ניתן להשאיר הודעה)

לקראת שבת

יר"ל ע"י מערכת 'לקראת שבת'
שע"י איגוד תלמידי הישיבות
כתובת המערכת:

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915

טלפון: 03.9604832 פקס: 03.9607370

פתיח דבר

ברגשי גיל וכבוד הננו מתכבדים להגיש לפום רבנן ותלמידיהון שוחרי התורה ולומדיה קונטרס 'לקראת שבת' (גליון ל"ג), שגם הוא כקודמיו אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור של תורת נשיא ישראל ומנהיגו, כקש"ת אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א דהוי באופן ד"רחבה מני ים".

הקונטרס נחלק ל-ג' מדורים: 'מקרא אני דורש' – דרוש וחידוש בפשוטו של מקרא, ובו ביאור נפלא בכך שלצורך עצי השיטים של המשכן, הוצרך יעקב להביא עמו ארזים למצרים ולנטעם שם וכו', הגם שהיו דרכים אחרות להשגת העצים.

'יינה של תורה' - טעימה ממעיינות פנימיות התורה על הפרשה בביאור הענין דהשראת השכינה היתה דווקא במקום גשמי - במשכן ומקדש.

'חידושי סוגיות' - עיונים וחידושים בסוגיות הש"ס וברמב"ם השייכים להפרשה, ובו ביאור נפלא בגדרה של 'אמה טרקסין' שהיתה במקדש לשיטת הרמב"ם.

בתור תוספת מובא בזה המדור 'דרכי החסידות', והוא ליקוט נפלא משיחותיו וכתביו של כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע מליובאוויטש, הידועים בסגנונם ותוכנם המיוחד המתאר את דרכי החסידים הקדמונים ומנהגייהם בקודש, בענין הכוונה האלוקית שבכל דבר בבריאה.

בנוסף, מופיע השבוע מוסף מיוחד בבירור הענין דצורת קני המנורה לדעת הראשונים והאחרונים, והמסקנא הברורה דהוי באלכסון ישר ולא בחצאי עיגול.

וזאת למודעי, שברוב המקומות לא הבאנו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן עברו הדברים עריכה קלה כו', ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שיש לו הערה או שאלה בביאורים אלו, מוטב שיעיין במקורי הדברים, שם נתבארו הדברים באריכות ובמתקנות ובתוספת מ"מ וכו'.

* * *

תפילתנו לבורא עולם שבזכות תוספת זו בלימוד התורה נזכה לקיום היעוד ד"תורה חדשה מאיתי תצא" ו"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
איגוד תלמידי השיבות

מקרא אני דורש

"הביא יעקב ארזים למצרים ונטעם" – הצורך בכך

ביאור נפלא בכך שלצורך עצי השיטים של המשכן היה צריך שיביא יעקב ארזים למצרים וכו' הגם שהיו דרכים אחרות להשגת העצים

א. בתחילת פרשתנו מונה התורה את התרומות שהביאו בני לבנין המשכן, שאחת מהן היתה תרומת ה"עצי שטים". ומפרש ברש"י ד"מאין היו להם במדבר, פירש רבי תנחומא יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם וצוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים".

וצריך להבין, מדוע הביא רש"י - שדרכו לפרש 'פשוטו של מקרא' – את דברי-אגדה אלו של רבי תנחומא, בעוד שהיה יכול לפרש בפשטות שבנ"י קנו עצים אלו מתגרי האומות, או כפירוש האבן-עזרא, שסמוך להר סיני היה יער של עצי שטים שמשם כרתו את העצים.

ב. והביאור בזה פשוט:

דהנה, פשטות לשון המקרא "זיקחו לי תרומה . . תקחו את תרומתי וגו'" מדבר רק על פעולת הגזברים – שלקחו את התרומה מבנ"י, ולא בפעולת בני שנתנו את התרומה. דמכך משמע, שכל נדבות-המשכן שנמנו בכתוב היו ברשותם של ישראל עוד קודם לכן, והיתה חסרה רק פעולת הלקיחה בלבד.

וביתר ביאור: אם היה כתוב לשון נתינה, שמשמעו שיש חיוב על הנותנים לתת, הרי זה כולל גם שיעשו כל שביכלתם כדי שתהיה נתינה, כולל גם כריתת עצים או קנייתם כו'; אבל לשון קיחה

תוכנו שמצד הנותן הכל מוכן, ואין חסר אלא מעשה הקיחה של הגזבר. וזהו מה ששאל רש"י "ומאין היה להם במדבר", כלומר, כיצד אפשר לומר שהיו **מוכנים** ביד בני"י עצי שטים, והרי אין הדרך להשתמש בעצים כאלו כשהולכים בדרך – במדבר. וע"כ הביא רש"י את "פירוש רבי תנחומא" ש"יעקב אבינו צפה כו' והביא ארזים כו' וצוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים".

ג. אמנם עדיין אין הענין מתיישב כל צרכו. דהן אמת שמהכתובים מוכח שגם עצי השטים היו מן המוכן ברשותם של בני ישראל, אבל הא גופא טעמא בעי: מכיון שבני"י היו יכולים לקנות העצים מתגרי האומות וכו', מדוע הוצרך יעקב אבינו להשתדל יותר ממאתיים שנה קודם ציווי מלאכת המשכן – בהבאת ונטיעת הארזים במצרים?

אלא מן ההכרח לומר – שיעקב עשה זאת כי ידע שהקב"ה יצווה ע"כ בלשון "תקחו", שזה מצריך שיהיו העצים מן המוכן. אך א"כ, השאלה קשה עוד יותר – כי לפ"ז נמצא שמלכתחילה היה הציווי בלשון "תקחו" בכדי שיעקב יטע הארזים במצרים, וטעמא בעי.

והביאור בזה מרמז רש"י בהביאו את שמו של בעל המאמר (אל אף שבד"כ אין דרכו בכך) – רבי "תנחומא": "תנחומא" הוא מלשון **תנחומין**. שענין זה (ש"יעקב אבינו צפה ברוח הקודש וכו") הוא **נחמתן של ישראל**:

כאשר בני"י נמצאים בגלות מצרים, במצב דקושי השעבוד, ועד לגזרת "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" וכו' – הרי (נוסף על **ההבטחה** ד"ואנכי אעלך גם עלה") "שואבים" הם נחמה ותנחומין כל משך זמן הגלות בראותם בעיניים ממש את עצי הארזים שהביא יעקב ונטע במצרים, שטעמו בטרחה רבה זו הי' מפני ש"צפה ברוח הקודש שעתידין . . לבנות "משכן במדבר", וצוה לבניו (ובניו לבניהם ובני בניהם אחריהם) **ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים**".

כלומר: עצי שטים לצורך המשכן גופא – היו יכולים כנ"ל להשיג בכמה אופנים, אבל כדי שתהי' **נחמתן של ישראל** (ענינו של רבי תנחומא) – הביא יעקב ארזים ונטעם במצרים, כדי שבמשך כל זמן גלות ושעבוד מצרים יהיו **לנגד עיניהם** עצים אלו שניטעו על מנת שיטלום **כשיצאו ממצרים**, שראית עצי ארזים אלה מזכירה ומדגישה את גאולת ישראל.

ובזה מתורץ עוד דיוק בלשון רש"י, שלא הסתפק לומר שיעקב נטע ארזים במצרים, אלא מוסיף ומפרט **הביא** ארזים למצרים – דזהו עוד פרט שמוסיף בנחמתם של בני"י, דע"י שיראו את הארזים שהובאו ממקום אחר (מארץ ישראל – המורה על מצב של גאולה), שזה מדגיש עוד יותר שאין נתונים תחת שליטת המצרים, אלא "אעלך גם עלה", יצאו ויעלו לא"י (ויטלו ארזים אלו עמהם).

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ל"א עמ' 142 ואילך)

יינה של תורה

השראת השכינה – דווקא במשכן גשמי

הביאור בכך שהשראת השכינה היא דווקא במשכן ומקדש גשמיים, והלימוד מכך ל'משכן' שבתוך כל אחד ואחד

א. בפרשתנו מספרת התורה על ציווי בניית המשכן – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". דהיינו, שהגם שהקב"ה הוא בלתי מוגבל, בכ"ז יהיה "ושכנתי בתוכם" – בשטח מסוים שבו יהיה המשכן הגשמי.

ולא רק בבית-המקדש בירושלים, שהיה במקום אחד קבוע. אלא גם במשכן, שעבר ממקום למקום במדבר, היתה השכינה שורה דווקא במקום שהוקם המשכן.

ולכאורה אינו מובן: מכיון שהקב"ה אינו מוגבל במקום, וכמו שאמר הכתוב (ירמיה כג, כד) "את השמים ואת הארץ אני מלא", מדוע צווה הקב"ה לעשות מקום מיוחד להשראת השכינה.

הן אמת, שהענין ד"את השמים ואת הארץ אני מלא" יכול להיות בהעלם, שבעולם לא יהיה נרגש גילוי אלקות, ודווקא עבודת האדם מביאה את גילוי השכינה. אך עדיין אין זה מיישב מדוע העבודה (שעל-ידה מגלים השכינה) היתה צריכה להיות דוקא במקום קבוע – המשכן והמקדש.

ב. ביאור הדבר הוא על פי הכלל הידוע "כל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר": עצם הדבר ש"ושכנתי בתוכם" קשור עם מקום גשמי מוגבל, מהוה הוכחה שמתגלית כאן מדרגה נעלית מאד, שיכולה לבוא לידי גילוי רק "למטה" ו"ביותר".

הקב"ה הוא אמיתית הבלי גבול, הוא אינו מוגבל ח"ו בשום הגבלות, לא במקום ולא בלמעלה

מהמקום. כשם שאין להגדיר להשיג את הקב"ה על ידי הגבלות של מקום, כך אי אפשר להגדירו על ידי "הגבלות" של למעלה מהמקום, שכן גם "למעלה מהמקום" הוא תואר המורה על הגבלות מסוימות (ביניהם גם זה עצמו, שהוא מוגדר, כביכול, בבלי גבול ואין לו גבול), והקב"ה הוא הרי למעלה מכל תואר המגביל. רק כאשר באים יחדיו מקום ולמעלה מהמקום, גבול ובלי גבול יחדיו, הרי ההתחברות של שני ההפכים כאחד מורה על כח עצמותו ית', שהוא "נמנע הנמנעות" ומחבר שני דברים מנוגדים, וכאן יכולה להיות השראת השכינה.

וזהו החידוש של המשכן והמקדש: מצד אחד היה לו מקום מסוים ומוגבל בעולם, וכן הגבלות ביריעות, קרשים ואדנים ובבנין בית המקדש, גם כלי המשכן והמקדש היו במדה וגודל קבועים; יתירה מזו - המדה היתה צריכה להיות מדויקת, כמפורט בדיני התורה - ויחד עם זאת היה נראה במשכן ובמקדש בגלוי בעיני בשר כיצד בא לידי ביטוי במידות עצמן הנעלה ממדידה וגבול, החיבור של גבול ובלי גבול ביחד, כפי שהמשנה מספרת על ה"עשרה ניסים" שהיו בבית המקדש. ובפרט בקדשי-קדשים (עיקר בית המקדש) בו היה "מקום הארון אינו מן המדה" (היינו שאף שלארון היתה מדה של "אמתיים וחצי וגו'", לא היה תופס הארון מקום במדידת עשרים האמות של קדשי קדשים), שם התבטא בגלוי כח עצמותו ית', שדווקא הוא יכול לחבר את שתי ההפכים של מקום ולמעלה ממקום.

ג. עפ"ז מובן גם מדוע נחשב המשכן רק כ"דירת ארעי" של הקב"ה, ולא דירת קבע כפי ששימש בית המקדש.

דהמשכן לא היה לו מקום קבוע בעולם, וגם - הוא היה עשוי בעיקר מצומח וחי (דהאדנים היו רק היסוד), ולא מהדומם שהוא "למטה ביותר" - ולכן לא היתה בו ההתגלות של "הגבוה ביותר". ומשא"כ בבית המקדש, שהיה מוגבל במקום מסויים, והיה בנוי בעיקר מהדומם - "למטה ביותר", ולכן באה בו לידי ביטוי אמיתית הבלי גבול של הקב"ה, שאינו מוגבל בשום הגבלות, עד שיכול להתלבש במקום מוגבל ובתחתון ביותר - בסוג הדומם.

ד. עפ"ז יובן גם דיוק רז"ל מלשון הכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (לשון רבים), "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד" - דע"י עבודת האדם, שעוסק בצרכיו הגשמיים לשם קדושה, נעשה האדם 'משכן' לקב"ה.

וע"פ הנ"ל אפשר לומר יתירה מזו, שה'משכן' שנעשה ע"י עבודת האדם, במידה מסוימת הוא יותר מה"ושכנתי" במשכן ומקדש. דהרי ברור שעד כמה שנחות הדומם (התחתון) וכו' שהיה במקדש, אין זה מגיע לנחיתות של התחתון שבכללות העולם. ולכן, ע"י שהאדם מביא קדושה לכללות העולם הוא משלים את הכוונה של "דירה בתחתונים" (נתבאר בארוכה בתניא פל"ו),

דמהתחתון ביותר הוא עושה 'דירה' לקב"ה. שלכן עבודה זו מביאה למקדש השלישי שהוא בלי גבול (אפי' בערך של מקדש ראשון ושני).

ועבודה זו של ה'משכן' בכללות העולם (עבודת האדם), צריכה להיות כבמשכן ומקדש, דכמו שבמשכן הפכו הזהב והכסף וכו' הגשמיים לקדושים, כך גם בעבודתו של האדם בדברי הרשות שלו, שצריך לפעול שהם עצמם יהיו קדושה.

דהיינו, אין די בכך שימנע ממו"מ אסור וכו', ואין די בכך שהוא עוסק במסחר לשם שמים – שישתמש בגשמיות לשם קדושה, אלא "בכל דרכיך דעהו" – לא רק ש"דרכיך" יהיו לשם "דעהו", אלא שבהם עצמם "דעהו", וכמו באכילת שבת שהאכילה עצמה היא מצווה, כך צריכה להיות גם אכילת חול ושאר דברי הרשות שבהם עצמם יהיה "דעהו" – שולחנו של האדם צריך להיות "שלחן אשר לפני ה'", שיהיה קדוש בדוגמת המזבח, וכך בכל עניניו הגשמיים.

ואזי זה יביא (כנ"ל) לבנין בית המקדש השלישי, ובקרוב ממש.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ג' – תרומה א)

"ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים"
(כו,טז)

בעבודתו הרוחנית, מוטל על האדם להפוך, את ה"שקר" של העולם ואת ה"קשר" שלו לעולם, ל"קרש" של המשכן.

את ה"שקר" של העולם, המצב שבו העולם נראה ל"מציאות" בפני עצמו (ולא רואים את האמת, שהחיות האלוקית היא אשר מחיה אותו), ניתן להפוך ל"קרש" של המשכן (המחבר את "אור אין סוף" עם העולמות), עם לימוד התורה וקיום המצוות.

וכן את ה"קשר" שיש לאדם עם העולם, "קשר" אשר בו רגשות העולם (שהם למטה מן הדעת) הם התופסים אצלו מקום, עליו להחליף ברגש אלוקי, שבו הוא יחוש את הנועם והעריבות שבלימוד התורה וקיום המצוות.

חידושי סוגיות

גדרה של ה'אמה טרקסין' לשיטת הרמב"ם

הביאור בכך שבבית שני היו צריכים להניח אמה יתרה כנגד הכותל דקודש הקדשים, והאם היתה אמה זו כהוספה או לאו – ע"פ בירור הגדר ד'אמה טרקסין' לשיטת הרמב"ם

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרוסה כה, ח)

ובכס"מ כתב, שמקור דברי הרמב"ם "כיון שבנו הבית שני נסתפק להם כו" – הוא בירושלמי כלאים² "אמה³ טרקסין מה מבפנים או מבחוץ כו" א"ר יוסי מן מה דכתיב⁴ וארבעים באמה כו' הדא אמרה מבפנים כו' והכתיב⁵ ויעש את בית קדה"ק כו' הדא אמרה מבחוץ".

והנה השקו"ט בגדרה של "אמה טרקסין" ישנה גם בש"ס בבלי (במס' יומא⁶): "אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים אי כלפנים אי כלחוץ, מתקיף לה רבינא מ"ט אילימא

מקשה בשיטת הרמב"ם ב"אמה טרקסין"

א. כתב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה¹: בבית ראשון הי' כותל מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים עביו אמה וכיון שבנו הבית שני נסתפק להם אם עובי הכותל הי' ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים לפיכך עשו קדש הקדשים עביו עשרים אמה תמימות ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בין הקדש ובין קדש הקדשים ולא בנו כותל בבית שני אלא עשו שני פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהי' בראשון.

(2) פ"ח ה"ד.

(3) ל' הכס"מ.

(4) מלכים א ו, יז.

(5) דה"ב ג, ח.

(6) נב, א.

(1) פ"ד ה"ב.

ולכאורה צ"ע¹⁰, כיון שבלאה"כ לא עשו כותל בבית שני, למה הוצרכו להניח אמה יתירה כנגד עובי הכותל, ולא די בעשיית פרוכת¹² בין ארבעים דקודש ועשרים דקדה"ק?

גם צ"ע איך רשאי להוסיף על מדת הבנין, והרי הכל בכתב מיד ה' עלי השכיח¹³.

והשינוי בזה הוא בשני דברים: בבית ראשון ה' ההיכל וק"ק ביחד ס' אמה והאמה טרקסין היתה או בתחלת ק"ק באמה הא' או בסוף ההיכל באמה המ' שבו, ולא ה' הפסק כלל בין הקודש וקדה"ק, משא"כ בבית שני (א) ה' קדה"ק כ' אמות תמימות וקדש מ' אמות תמימות, וביניהן (הפסק) אמה יתירה. (ב) ה' שינוי במקום שטח קרקע ההיכל (או קדה"ק) מכפי שהי' בבית ראשון¹⁴.

בארוכה חסדי דוד לתוספתא יומא פ"ב, יד דוד יומא שם, הר המורי' לרמב"ם שם ועוד - דגם להבבלי נשאר הספק מאיזו מדה היא, אלא דמוסיף עוד ספיקות, דאולי הוי אמה בפ"ע כו'. ע"ש. אבל מלשון הרמב"ם "לפיכך עשו קדש הקדשים עבוי כ' אמה תמימות . . . הקדש מ' אמה תמימות והניחו אמה יתירה כו" לא משמע דמפרש בבבלי דג"ז בכלל הספק. ועל"פ לפי הכס"מ מקור הרמב"ם הוא מהירושלמי. ואכ"מ.

11) וראה פי' ר"מ קזיס למדות (ירושלים, תשכ"ג) פ"ד מ"ז. חסדי דוד שם. עזרת כהנים שבהערה 23.

12) ראה תו"י יומא שבהערה 13 שאין לחוש אי מוסיפין על אויר ההיכל או בית קדה"ק.

13) דה"א כח, יט. וראה דרך הקדש (למהר"א אלפאנדר) כג, ד. חסדי דוד שבהערה 10. עזרת כהנים שבהערה 23 (אות ג). ועוד.

14) ראה שטמ"ק ב"ב ג, ב בשם תוס' הרא"ש: אבל באורך ורוחב לא יוכלו להוסיף מהאי קרא משום דלא יוכלו לשנות הקרקע שנתקדש כבר לאולם לעשותו לצורך היכל וכן מעזרה למזבח אי לאו דאשכחו קרא. ועד"ז הוא בקיצור במאירי ליומא כאן "ולהוסיף בקרקע אי אפשר

משום דכתיב' והבית . . ששים אמה ארכו . . . וכתיב' וארבעים באמה ה' הבית הוא ההיכל לפני, וכתיב' ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו ולא ידעינן אמה טרקסין אי מהני עשרים ואי מהני ארבעים, ודילמא לא מהני עשרין ולא מהני ארבעין וחללא קא חשיב כותלים לא קא חשיב, תדע דכל היכא דקא חשיב כותלים חשיב לי' לדידי' דתנן ההיכל מאה על מאה ברום מאה . . . כותל ההיכל שש וארכו ארבעים אמה ואמה טרקסין וכ' אמה בית קדשי הקדשים . . . אלא קדושת' אי כלפנים אי כלחוץ⁹.

אלא שלפי פשטות הסוגיא דהבבלי (להמסקנא) ה' ידוע להם מקומה של אמה טרקסין (שלא ה' מהני עשרים ולא מהני ארבעים אלא אמה בפ"ע), ורק היו בספק אם קדושתו כלפנים (קד"ק) או כלחוץ (היכל), וכיון שלא היו יכולים לעשות כותל בבית שני (כדלקמן) לכן "עבוד שתי פרוכות", שביניהן אויר אמה כנגד מקום אמה טרקסין. ולפ"ז לא הוסיפו במדת הבנין, אלא עשו שני פרוכות במקום הכותל, האמה טרקסין.

אבל הרמב"ם נקט (ע"פ הכס"מ) כדברי הירושלמי ש"נסתפק להם אם עובי הכותל ה' ממדת הקודש או ממדת קודש הקדשים, לפיכך עשו כו' אמה יתירה בין הקדש ובין קדה"ק¹⁰.

7) מ"א שם, ב.

8) מ"א שם, כ.

9) וכ"ה לסתמא דגמ' שם נא, ב: ורבנן אמרי לך . . . ואיסתפקא להו לרבנן בקדושת' אי כלפנים אי כלחוץ.

10) ראה שיה יצחק ליומא שם ד"ה אלא קדושת', שהקשה על הרמב"ם דכ' דלא כמסקנת הגמ'. וראה

פרוכות, ולא עשו פרוכת אחת שעובי' אמה, ותירצו "דמשמע להו לרבנן פי' דקראי²¹ והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש גו' שמצד חיזון של פרוכת יהא קדש ומתחילת עובי' ולפנים יהא הכל קדש קדשים ולהכי לא מצי למיעבד פרוכת אחת שעובי' אמה ולאוקמה במקום אמה טרקסין דילמא קדושתה כלחוץ ונמצא דמתחילת עובי' ולפנים אינו הכל קדש קדשים . . אבל השתא דעבוד שתי פרוכת ניחא, חדא אוקמה בתחילת מקום אמה טרקסין והשני' בסוף אמה טרקסין בקדש הקדשים בסוף חלל העשרים של קודש הקדשים לצד החוץ דבוקה למקום סוף אמה טרקסין דאי מקום אמה טרקסין כלפנים הרי מעובי פרוכת החיצונה ולפנים הוה קדשי הקדשים הכל ואי מקום אמה טרקסין כלחוץ מעובי פרוכת השני' ולפנים הוי קדשי הקדשים".

אבל מדברי הרמב"ם "הניחו אמה יתירה בין הקדש כו' וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהי' בראשון", מוכח דלא ס"ל כהתוס' שההבדלה צ"ל בפרוכת גופא, שהרי הרמב"ם מדייק דשני הפרוכות "אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקודש וביניהן אמה כו"²², משא"כ לדעת התוס' (שהפרוכת עצמה מבדלת) הרי פרוכת הא' היתה "בתחילת מקום אמה טרקסין" באופן שלא היתה אמה שלימה ביניהן.

ולפ"ז אינו מובן, מדוע להרמב"ם לא עשו פרוכת אחת עובי' אמה?²³

(21) תרומה כו, לג.

(22) כלשון המשנה יומא שם.

(23) וראה שלטי הגבורים לר' אברהם הרופא (מנטובא שע"ב) פ"ד. עזרת כהנים למס' מדות פ"ד מ"ז (בני יוסף אות ה).

ואין לומר דלהרמב"ם אין בזה סתירה ל"הכל בכתב גו"¹⁵, דלפ"ז אינו מובן, למה לא בנו כותל בבית שני ורק עשו ב' פרוכות. דבגמ'¹⁶ איתא הטעם שלא עבוד אמה טרקסין "כי קאי בתלתין קאי טפי לא קאי" (שכותל דעובי אמה אינו יכול לעמוד בגובה של יותר משלשים אמה), ופרש"י (בסוגיא דיומא¹⁷) "ולהוסיף על עובי' א"א דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל", ובמק'¹⁸ פרש"י "ולהרחיבו לא יכלו לפי שמקצרים את ההיכל או את קדשי הקדשים"¹⁹, אבל את"ל דלפי הרמב"ם הא דמוסיפים בין הקדש וקדה"ק אינו שייך ל"הכל בכתב גו'", למה לא הוסיפו מדה ד"אמה יתירה" לבנות כותל ו"להוסיף על עובי'?"

ב. גם צריך להבין:

בתוס'²⁰ הקשו מדוע הוצרכו לעשות שתי

שהכל הי' מצוייר בנבואה כדכתיב הכל כו".

(15) להעיר מת"י ליומא (נא, ב) (נדפס שם נב, א) ד"ה מספקא (ור"טב"א יומא שם) בשם הריב"א ש"אין לחוש אי מוסיפין על אויר ההיכל או בית קדשי הקדשים". אלא דבפשטות כוונתו רק על ההוספה באויר ההיכל וקדה"ק (ראה תוס' הרא"ש יומא שם "ואין לחוש במה שמוסיפים על אויר ההיכל או בית קדשי הקדשים, כיון שבלאו הכי היתה קדושת מקום החומה באותה קדושה") ולא על ההוספה במקום הקדושה (בשטח הקרקע), וכמ"ש בתוס' הרא"ש ב"ב שם.

(16) ב"ב ג, סע"א.

(17) נא, ב ד"ה אמה טרקסין.

(18) כתובות קו, א ד"ה בדבבי.

(19) וראה גם תוס' ישנים יומא שם ד"ה עבוד שתי: ולקצר בחלל היכל או קדשי הקדשים לא היו יכולין דהכל בכתב. ובמאירי יומא כאן: ולהוסיף ברוחב אי אפשר שהי' אויר ההיכל מתמעט מארבעים אמה.

(20) ד"ה ועבוד יומא נא, ב.

במה שכתב (בהמשך) לשתי הפרוכות שבבית שני) "אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרוכת לכם גו", כוונתו למשכן.

אבל הא קשיא, למה הוצרך הרמב"ם לסיים כאן ש"במקדש ראשון (דהיינו המשכן) לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד"?

וגם לפי המפרשים כוונת הרמב"ם כפשוטה, דקאי על מקדש ראשון, צ"ב, למה לא הביא הרמב"ם ע"ד פרוכת זו תיכף בתחילת ההלכה? לא מיבעי להפירוש שכוונת הרמב"ם בפרוכת זו המבדילה היא לכותל המפסיק, האמה טרקסין³⁰ - הי' לו להרמב"ם להתחיל ההלכה: "בבית ראשון הי' כותל מבדיל . . עביי אמה דכתיב והבדילה הפרוכת לכם גו", שבבית המקדש הי' כותל בנין במקום פרוכת³¹; אלא גם להפירוש שכוונת הרמב"ם היא כפשוטו, שהיתה פרוכת על האמה טרקסין, מצד הדין ד"והבדילה הפרוכת" (ולא רק מטעם צניעותא)³², צ"ב למה לא כלל הרמב"ם שני הענינים יחד: "בבית ראשון הי' כותל מבדיל כו' עביי אמה, וכן פרוכת דכתיב והבדילה הפרוכת לכם גו" (ואח"כ לבאר השינויים בבית שני, שהניחו אמה יתירה כנגד הכותל ועשו ב' פרוכות) - ולמה הזכיר אודות הפרוכת והפסוק "והבדילה גו" רק לאחרי שביאר עשיית ב' הפרוכות בבית שני.

(30) ראה קרית ספר להמבי"ט לרמב"ם כאן.

(31) כלשון הקרית ספר שם.

(32) כדמשמע קצת מדבריו בפי"מ מדות שם ועוד (וראה צ"ח יומא שם דמסיים: ונראה דבמקדש ראשון חד פרוכת הוה אלא שהי' עובי הפרוכת אמה כעובי חומת טרקסין). וראה בכ"ז בארוכה תורה שלמה מילואים לפ' תרומה ס"ח. וש"נ.

מקשה ביתור (וסדר) דברי הרמב"ם בנוגע לפרוכת ד"מקדש ראשון"

ג. והנה בהמשך דבריו כותב הרמב"ם "אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד שנאמר²¹ והבדילה הפרוכת לכם וגו", ובכסף משנה שם "ומ"ש רבינו אבל במקדש ראשון לא הי' שם אלא פרוכת אחת וכו' נראה דלמשכן קרי מקדש ראשון דאילו בבית ראשון לא הי' פרוכת אלא כותל".

וכבר הקשו²⁴, שמקרא מלא דבר הכתוב בדברי הימים²⁵ "ויעש את הפרוכת", הרי שגם בבית המקדש ראשון היתה פרוכת. וכן איתא להדיא בגמרא²⁶ דהוי "פרוכת דבבי", וכן כתב הרמב"ם עצמו בפירוש המשניות²⁷. ותיצו²⁸, דפשיטא שגם הכס"מ ס"ל שלהרמב"ם היתה בפתח האמה טרקסין פרוכת כמפורש בכתוב ובגמ', אלא שכאן קאי הרמב"ם בגדר דפרוכת מדין מחיצה, כמו הפרוכת בבית שני, שזה נלמד מהכתוב (גבי המשכן) "והבדילה הפרוכת לכם גו", משא"כ בבית ראשון לא היתה הפרוכת מדין "והבדילה הפרוכת גו" - כי ההבדלה בין קודש וקודש הקדשים היתה ע"י כותל בנוי ומחיצה גמורה - והפרוכת (על פתח האמה טרקסין) היתה רק משום צניעות, כדאיתא ברש"י²⁹, ולכן כתב הכס"מ שכוונת הרמב"ם

(24) בהגהות הר"י עמדין לרמב"ם שם. שלטי הגבורים שם. וראה גם חסדי דוד שם. ובכ"מ.

(25) דה"ב ג, יד.

(26) יומא נד, א.

(27) מדות שם. וראה גם פי"מ ליומא נא, ב. נב, ב.

(28) ראה עזרת כהנים שם סוף אות ב'. הר המור' שם, ועוד.

(29) מנחות צח, סע"א. וראה יומא נד, א. ועוד.

בסיני³⁹, דלהפירוש שזהו "פנים וחוק" י"ל בפשטות שהוא מטעם שזהו כותל המפסיק בין פנים וחוק⁴⁰, קודש הקדשים וקודש, והפירוש שהובא בתוס' הוא (בעיקר) מטעם זה שהוא מסך על הארון [והחילוק הוא רק מהו העיקר, זה שהוא מחיצה המפסקת או זה שמגן על הארון, שלכן לדעת רש"י שבעיקר הוא דין מחיצה נק' טרקסין ע"ש פנים וחוק⁴¹, משא"כ

39) ובב"ב שם ד"ה הנ"ל הוא בשם ר"ת: כלומר שהי' מפסיק וסוגר את הלוחות שנתנו בסיני שהיו מונחות בארון שהי' בבית קדשי הקדשים. וראה עזרת כהנים למדות שם (בני יוסף ד"ה טרקסין אות א' וב').

40) בערוך ערך טרקסין: לשון יון פנים וחוק כלומר מספקא להו אי כלפנים אי כלחוק. ועד"ז הוא בתוס' ב"ב שם לפי' זה. אבל רש"י לא כתבו. ומזה שרש"י כ' בפירושו שם נא, ב ד"ה אמה טרקסין "כך נקראת כותל מחיצה שהפסיק במקדש ראשון" משמע דכך שמה מצד ההבדלה (והרי הא דמספקא להו לא הי' בבית ראשון אלא בבית שני), ו(לדעת רש"י) נק' אמה טרקסין בבית ראשון.

41) וי"ל דגם בפרוכת שבמשכן, אף שהיו בו ב' הענינים כנ"ל, ס"ל לרש"י שהעיקר הוא הנאמר בפשטות הכתובים בתחלה "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש גו" שהיא מחיצה המבדלת. וי"ל שלכן פרש"י תיבת פרוכת בפרשת תרומה תיכף בתחילת הענין "ועשית פרוכת גו" (כו, לא), "פרוכת לשון מחיצה הוא ובל' חכמים פרגוד דבר המבדיל בין המלך ובין העם" - והרי מפורש בכתוב גופא "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים", וי"ל דקמ"ל, דלא תימא שיש בה שני ענינים, להבדיל בין הקודש וכן למסך על הארון, אלא שהחפצא שלה היא מחיצה, ורק שפועלת גם להיות מסך על הארון. ולהעיר מפרש"י בהציווי (פקודי ג, א) "ושמת שם את ארון העדות וסכות על הארון את הפרוכת", ו"סכות על הארון - לשון הגנה שהרי מחיצה היתה".

וראה רמב"ן על הפסוק "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש גו" - "הענין שיצוה אותו הכתוב שישים הפרוכת תחת הקרסים כדי שיהא הארון שמה מבית

מבאר ב' ענינים בפרוכת

ד. והביאור בזה יובן בהקדם ביאור גדרה של אמה טרקסין לדעת הרמב"ם:

דהנה בענין הפרוכת הזה מצינו בקרא כמה לשונות: בציווי הראשון נאמר²¹ "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים", אבל לאח"ז בציווי הקמת המשכן נאמר³³ "ושמת שם את ארון העדות וסכות על הארון את הפרוכת", ובהעשי' נאמר³⁴ "ויבא את הארון אל המשכן וישם את פרוכת המסך ויסך על ארון העדות", וכי"ב³⁵.

והיינו שיש שני ענינים בהפרוכת: א) מחיצה מבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים, ב) מסך על הארון.

ועפ"ז יש לעיין בדין אמה טרקסין שבבית ראשון:

דבפשטות הרי כיון שמקום אמה זו הי' במקום פרוכת דמשכן ורק שזה הי' כותל בנוי, צ"ל שגם בו היו ב' ענינים אלה, מחיצה בין קודש ובין קודש הקדשים, וגם מסך על הארון, וזהו גם פירוש תיבת "טרקסין", כפי שהביא רש"י³⁶ מירושלמי³⁷ שפירושה "לשון פנים וחוק", ובתוס'³⁸ "וי"מ מלשון טרוקו גלי שסגור הי' לפנים הימנו הלוחות שניתנו

33) פקודי ג, ג.

34) שם מ, כא.

35) ראה תצוה כז, כא. ל, ו. ונק' "פרוכת המסך" (ויקהל לה, יב. פקודי לט, לד. במדבר ד, ה) "פרוכת העדות" (אמור כד, ג) - ראה בארוכה ת"ש שם.

36) יומא נב, א ד"ה טרקסין. ועד"ז בר"ח שם נא, ב.

37) יומא פ"ה סה"א. כלאים ספ"ח.

38) יומא שם נא, ב ד"ה טרקסין.

שמבאר הכתוב במלכים⁴⁵ "ויהי ככלות שלמה לבנות את בית ה' ואת בית המלך", "דאיהו בית המקדש כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר", הרי שהזהר מנה ה"דביר" כא' מחלקי בית המקדש, ואיך שנפרש הטעם שהזהר מנה ד' ענינים אלה דוקא, הרי בכל אופן מוכח מזה שה"דביר" אינו רק פרט וטפל בחלק אחר של המקדש, אלא הוא ענין בפ"ע (כמו העזרות ולשכות ובית האולם).

[ובפרט ע"פ המבואר בכתבי אאמו"ר על הזהר⁴⁶, שד' הענינים שנמנו בזהר שם הם "לנגד ד' אותיות דשם הוי", א"כ ודאי שחל על הדביר שם וחשיבות לעצמו].

ובטעם הדבר יש לומר - ע"פ דברי הרמב"ם בריש הל' בית הבחירה "מ"ע לעשות בית לה' כו' ועשו לי מקדש⁴⁷, וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והי' לפי שעה כו", ונת' במ"א⁴⁸, שכוונת הרמב"ם בהדגשה זו (שהמשכן הי' רק "לפי שעה", ולכאורה מאי קמ"ל) - שבזה מגדיר החילוק בין המשכן שעשה משה ובית המקדש, שהמשכן הי' רק "לפי שעה" משא"כ בית המקדש הוא בית ובנין קבוע ("בית לדורי הדורות⁴⁹), וזהו היסוד להחילוקים בין פרטי בנין המשכן ופרטי בנין בית המקדש. כלומר: כמה מהשינויים בין בנין המקדש והמשכן באים

לפי ר"ת וי"מ שבתוס'⁴².

שיטת הרמב"ם בזה

- ה"אמה טרקסין" כענין בפ"ע

ה. ויש לומר שלהרמב"ם שיטה אחרת בזה. ששני הענינים הנ"ל שבפרוכת (ואמה טרקסין), הם רק בתור פרט וטפל בחלק אחר של המשכן ומקדש - מחיצה המשמשת את קודש הקדשים, או מגינה על הארון; אבל הרמב"ם ס"ל שלא הרי אמה טרקסין שבמקדש כהרי פרוכת שבמשכן, שהפרוכת כשמה כן היא, שמשמשת רק כמחיצה המבדלת, או כמסך על הארון, אבל ה"אמה טרקסין" יש בה גם מקום בפני עצמו, שהיא חפצא בפ"ע, אלא שהיתה משמשת ג"כ לשני ענינים הנ"ל (הבדלה בין הקודש וקדשי הקדשים, וכן מסך על הארון), אבל זהו רק פעולתה ואינו מעצם גדרה.

וכן משמע מזה שנקרא מקום זה בכתוב בשם בפ"ע "דביר"⁴³, וביותר מוכח כן מדברי הזהר⁴⁴,

לפרוכת ותבדיל הפרוכת בין הקודש ובין קדש הקדשים. וע"פ הנ"ל אולי י"ל דזה שהקדים בפ"ע עה"פ הנ"ל (שבו נאמר והבדילה הפרוכת גו") הענין הב' "כדי שיהא הארון שמה כו" הוא כי ס"ל דעיקר דינה דפרוכת הוא כמסך על הארון. ועצ"ע.

(42) ולפי' שלטי הגבורים שם יא, ג (ע"פ הערוך בערך טרק (הג')) שסוגר קה"ק, משמע דעיקר ענינו הוא לא זה שמבדיל אלא זה שגומר מחיצת קדה"ק, ע"ש. ואכ"מ.

(43) מ"א ו, טז (ועוד). וראה פרש"י שם*. וכמפורש בתוספתא יומא פ"ב, יא. בגמ' שם נב, א ובפרש"י שם ד"ה דביר, ועוד. וראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ז הי"ז.

(44) ח"ב ד, א.

(* ובכמה מקומות קאי "דביר" על קדה"ק - ראה לדונמא מלכים שם, כג. שם ח, ו. דה"ב ה, ו. ובכמה מפרשים פ' כן גם בפסוק הנ"ל דמלכים שם (ו, טז).

(45) מ"א ט, א.

(46) לקוטי לוי"צ הערות לזהר שם.

(47) תרומה כה, ח.

(48) ראה לקו"ש חט"ז עי' 302 ואילך. חכ"א ע' 149 ואילך

(חידושים וביאורים בהל' בית הבחירה (קה"ת, תשמ"ו) ס"ב. שם ח"ב שיחה ג.)

(49) לשון הרמב"ם שם פ"א ה"ג.

מובדלת מכל הקדושות⁵² שלמטה ממנו. ולכן אין מספיק שההבדלה (הקבועה⁵³ בבית המקדש) תהי' רק ע"י מחיצה דכותל (כשאר ההבדלות בין ב' מקומות), אלא צ"ל מקום בפ"ע⁵⁴ שהוא כעין "מוצע" בין קודש וקודש

52) להעיר מלשון המשנה כלים שם מ"ט "קדה"ק מקודש מהם" ולא כבהקדושות לפנ"ז* "מקודש ממנו"**. ואולי "ל דבזה מודגש הבדלת קדושת קה"ק גם מקדושת היכל, דבהקדושות שלפנ"ז קדושת כ"א היא למעלה יותר אבל בערך למקום הקדושה הקודמת, משא"כ קה"ק שאין לומר שקדושתו היא רק "למעלה" מההיכל, "מקודש ממנו", שזה מורה שיש לו ערך לקדושת היכל אלא שהוא למעלה ממנו, ולכן אומר הלשון "מקודש מהם", להורות שקדושת קה"ק מההיכל היא כמו קדושתו והבדלתו מהם, מהדרגות בקדושה שלמטה יותר, שפשיטא שקדושת קה"ק מובדלת מהם לגמרי.

53) כי אף שגם במשכן חלוקה הקדושה דקה"ק אהל מועד כו', הרי כיון שהמשכן אין קדושתו קדושת עולם, ולא הי' בו "שום קביעות מקום" כביהמ"ק שהקדושה שבו באופן של קביעות (כנ"ל בפנים), "קדושתו קדושת עולם" ו"קדושת מקום" (ראה שבויעות טז, ב. תוד"ה או אידי שם (דברי רבינו חיים הכהן). מהרש"א שם טו, א ד"ה אבל בימי שלמה. ועוד), לכן אין הקדושה של מקום קה"ק באופן של הבדלה כ"כ בהמשכן כמו בביהמ"ק, שרק בו היו זקוקים להבדלה קבועה ע"י הפסק והבדלה קבועה במקום. וראה בארוכה לקר"ש חכ"ט ע' 73 ואילך. חידושים וביאורים שם (סט"ז).

54) אף שמצד קדושתו אינו קדושה בפ"ע אלא או כקדושת קודש או קה"ק, אבל ה"ז חולק מקום לעצמו, ועד שנתייחד למקום בפ"ע, שלמועל אינו מקום עבודה,

(* דלשון (רבים) "מקודש מהם" שבריש מ"ח שם קאי (לא על כמה דרגות (בבהמ"ק), אלא) על "עייירות המוקפות חומה" שבמשנה ז.

** (ראה שושנים לדוד למשניות שם שתי' (בתי' הב') ע"פ התו"ט. דקדושת אולם והיכל א'. וכבר שק"ט שאפשר לפרש בא"א במשנה. ואכ"מ.

מהחילוק בין בנין עראי ("לפי שעה") לבנין קבוע.

ועד"ז בעניננו: במשכן שהי' רק בנין עראי, "לפי שעה" - הרי הדבר המבדיל בין הקודש וקודש הקדשים (ומגן על הארון) לא הי' חלק מגוף הבנין, אלא רק "פרוכת", ששם זה מורה שאינו דבר קבוע בגוף הבנין, אלא מחיצה בשביל פעולת ההבדלה (או הגנה על הארון); משא"כ בבית המקדש, שהי' בנין קבוע⁵⁵ "הי' כותל מבדיל כו' עביו אמה", ש"כותל" אינו דבר עראי, אלא חלק מעצם הבנין. ויש על מקום זה שם בפני עצמו - "דביר".

ובסגנון אחר:

קדה"ק חלוק בקדושתו מכל חלקי הבית, שהיא הקדושה הכי נעלית שבכל מקומות המקודשים⁵⁶; וקדושתו אינה רק עוד דרגא בקדושה, בדוגמא לשאר הקדושות שכ"א מהן מקודשת מדרגא שלמטה ממנה, אלא שקדושתו

50) מעין דוגמא לדבר בנדוד: "אולם" שהי' בביהמ"ק שלא הי' במשכן. וראה רמב"ם שם פ"א ה"ה שמדייק "ואלו הן הדברים שהן עיקר בנינו הבית כו' ועושים מחיצה אחרת כו' כעין קלעי החצר כו' וכל המוקף במחיצה זו שהיא כעין חצר אהל מועד כו'", שמפשטות המשך לשונו משמע שהוא בדוגמת המשכן, ואעפ"כ רק בביהמ"ק הי' אולם (ראה קרית ספר ובכמה מפרשי הרמב"ם. לקר"ש חט"ז שם הערה 58). אלא שמחמת זה שביהמ"ק הוא בנין של קבע (ולא "לפי שעה" כהמשכן) ה"ז מחייב "שיהי' לפני הקודש מקום אחד והוא הנקרא אולם". וראה עירובין ב, א ובמפרשים שם. ריטב"א שם ב, ב ד"ה פתח אולם הבית. ושם בסופו: כי האולם עצמו נקרא פתח ההיכל דלפנים מפני שהוא בית שער שלו כו' (וראה גם רד"ק מ"א ו, ג). וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אולם. ואכ"מ.

51) כלים פ"א מ"ז ואילך. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז ה"ג ואילך.

בבית שני אלא עשו שתי פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהי' בראשון" - דלכאורה אריכות לשון הרמב"ם **"כנגד עובי הכותל שהי' בראשון"** מיותרת - אלא שבזה בא ללמדנו, שגדר של בית המקדש מחייב להניח אמה זו.

וזוהו גם הטעם שלא עשו פרוכת אחת שעובי' אמה אלא (כלשון הרמב"ם) **"עשו שתי פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל"** - כי מטרת עשיית הפרוכות לא היתה (רק) לשם עשיית מחיצה והבדלה בין הקודש וקודש הקדשים, אלא לשם עשיית מקום ה"דביר"⁵⁸. וזהו שעשו שתי פרוכות מב' הצדדים, שע"ז נתייחד מקום אמה זו בפני עצמו [וע"ד פירוש רש"י⁵⁹], ועבוד שתי פרוכות - לקלוט ביניהן אויר מקום המחיצה⁶⁰]. משא"כ אם היתה רק פרוכת אחת (גם אם עובי' אמה), הרי נוסף ע"ז ש"פרוכת" הו"ע עראי כנ"ל, הרי ע"י פרוכת אחת שעובי' אמה לא **נתייחד** מקום זה כמקום נפרד בפ"ע (כנ"ל סעיף ה').

וזוהו גם טעם החילוק בין שיטת הרמב"ם ושיטת התוס' במקום פרוכות אלו (כנ"ל ס"ב) - שלהתוס' היו הפרוכות "חדא אוקמוה בתחילת מקום אמה טרקסין והשני' בסוף אמה טרקסין", שמשמע מזה שלא היתה ביניהן אמה

הקדשים, ומקום זה הוא המבדיל ביניהם⁵⁵.
[ויש לומר שבעיקר הרי זה נוגע להגברא: בכדי ליכנס לקודש הקדשים, מקום הכי מקודש "שאינן נכנס שם אלא כהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה"⁵⁶ (גם ממקום הקודש, שכל הכהנים נכנסים שם כל השנה), מתאים וצ"ל הפסק ועכבה לפני הכניסה⁵⁷].

עפ"ז מיישב דברי הרמב"ם

1. ועפ"ז יש לומר, שהרמב"ם ס"ל, שגם בבית שני שלא עשו כותל, היו חייבים להניח אמה זו של מקום ה"דביר", שזהו אחד מגדרי **"בית המקדש"**, שצ"ל מקום בפ"ע - רוחב אמה - בין קודש וקודש הקדשים. וענין זה מדויק בלשון הרמב"ם בהלכה זו, שכתב "ולא בנו כותל

לא דהיכל ולא דקה"ק. וראה ת"י יומא הנ"ל (הערה 15). גבורת ארי יומא שם (במילואים) ד"ה ומסתפקא, וראה לקמן ס"ח.

55) בלקו"ש שבהערה 53 מבואר, שכיון שקה"ק היא נעלית שלא בערך לשאר חלקי המקדש, לכן אף שבשאר חלקי המקדש כל מקום גבוה ממקום שני, לפי החילוקים שבקדושה שהיא נעלה הימנו, אבל בקה"ק כיון שהבדלתו היא לגמרי, לכן אינו שייך שיתבטא בעלי' דגובה מקום גשמי. ע"ש בארוכה.

אבל אין מזה סתירה להמבואר בפנים, כי פשיטא דשאני הבדלות הקדושה כפי דשייך למקום דקה"ק, שבזה אפ"ל שקדושתו הנבדלת אינה יכולה להתבטא בגובה דמקום גשמי, להמדובר בפנים בענין ההבדלה וכו' בערך דקה"ק המחייב הבדלת מקום לפני קה"ק ולפני הכניסה בו. וד"ל.

56) כלים שם מ"ט, רמב"ם שם הכ"ב.

57) ועפ"ז יש להוסיף ביאור ויומתק אופן הכניסה לקה"ק בבית שני ע"י הילוך במקום האמה בין ב' פרוכות כל הרוחב מדרום לצפון (משנה יומא נב, ב) שמודגש ביותר ההפסק וההעכבה לפני הכניסה.

58) ולכאורה י"ל שזהו דיוק לשון התוספתא יומא שם "עד שמגיע לבין שתי הפרוכות המבדילות בין הקדש ובין קודש הקדשים וביניהן אמה) זה מקום הדביר שעשה שלמה", שמוסיף בזה על לשון המשנה (יומא נא, ב) - והיינו לומר דהוי מקום בפ"ע גם במקדש שני. 59) יומא שם.

לעשות בבית שני שתי פרוכות דוקא, דלא כ"במקדש ראשון - המשכן - (ש)לא היתה שם אלא פרכת אחת בלבד [כיון שגדר פרוכת המשכן הוא כמו] שנאמר והבדילה הפרכת לכם וגו'.

ז. ויש לבאר סיום לשון הרמב"ם הנ"ל גם לדברי המפרשים שכוונת הרמב"ם היא למקדש ראשון ממש (ולא למשכן), כי גם במקדש ראשון עשו פרוכת (נוסף על הכותל דאמה טרקסין) - דלכאורה, ה"ל להרמב"ם לכתוב זה בתחילת ההלכה (כנ"ל ס"ג),

ובהקדם, דבהך דינא שנתחדש בבית המקדש לגבי המשכן, שלא מספיק פרוכת לחוד אלא צ"ל כותל של אמה טרקסין (כנ"ל ס"ה) - יש לבאר בשני אופנים :

(א) שלא נתחדש במקדש חיוב חדש, אלא שהחילוק בין גדר משכן וגדר מקדש (לפי שעה או קבוע לדורות) מחייב שבמקדש לא תהי' פרוכת (שמציאותה ותכונתה היא דבר עראי) אלא צ"ל מקום קבוע (כנ"ל סעיף ה).

(ב) שזהו חיוב חדש, מצד "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל", שאינו שייך לעשיית הפרוכת ודין "והבדילה הפרוכת לכם וגו'", וע"ד מ"ש בתוס' 61 "דבמקדש ראשון . . אמה טרקסין ע"פ הדבור עביד כדכתיב הכל בכתב" (ומטעם זה אין על האמה טרקסין הגדר ד"והבדילה הפרוכת וגו'", שהפרוכת עצמה צריכה להבדיל בין הקודש וקדש הקדשים).

שלימה, ואילו הרמב"ם מדייק "ביניהן אמה" 60 - כי לשיטת התוס' שענינן של פרוכות אלו הוא מצד הדין ד"והבדילה הפרוכת וגו'", וההבדלה צ"ל בפרוכת גופא (כמ"ש התוס') לכן הפרוכת החיצונה צ"ל דוקא במקום אמה זו, כדי "שמצד חיצון של פרוכת יהא קדש ומתחילת עובי' ולפנים יהא הכל קדש קדשים"; משא"כ לשיטת הרמב"ם, עיקר עשיית פרוכות אלו היתה לייחד מקומה של האמה טרקסין, וא"כ אדרבה, צ"ל "ביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהי' בראשון".

ובזה מתורץ ג"כ זה שלא עשו כותל רחב יותר בבית שני, אף שהניחו אמה יתירה (יותר ממקדש ראשון), כי גם הרמב"ם ס"ל שלא הותר להם להוסיף סתם ברוחב הבנין; אלא שבנוגע לאמה זו, כיון שהיו חייבים לעשות מקום קבוע של אמה בין קודש וקודש הקדשים, ולא היו יכולים לעשותו ממדת הקודש או ממדת קודש הקדשים (כבבית ראשון) כי "נסתפק להם אם עובי הכותל הי' ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים" [ואם יעשוהו בקודש או בקדה"ק, אפשר שהם מגדעים ממקום הקודש או ממקום קודש הקדשים] - היו מוכרחים מצד דינו ד"אמה טרקסין" להניח "אמה יתירה".

וע"פ כ"ז יש לבאר גם סיום דברי הרמב"ם "אבל במקדש ראשון [דהיינו המשכן, לפירוש הכסף משנה] לא היתה שם אלא פרכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרכת לכם וגו'", שבזה כוונתו להדגיש שעשיית שתי הפרוכות בבית שני הוא (לא עשיית הבדלה בין קדש וקדה"ק, אלא) ייחוד מקום האמה טרקסין, שלכן הוצרכו

61) יומא שם נא, ב ד"ה ועבוד.

60) ראה שלטי הגבורים שם בסופו (יד, א).

טרקסין (וכן הנחת אמה יתירה כנגד עובי הכותל בבית שני) אינו מדין "והבדילה הפרכת לכם וגו'", שזהו חיוב בפ"ע, וזו היתה מטרת עשיית הפרוכת (שבפתח הכותל) במקדש ראשון (מצד החיוב ד"והבדילה גו")⁶².

(ע"פ לק"ש חלק לו עמ' 136 ואילך)

(62) ולדיעות הנ"ל במקדש שני הרי זה נכלל בפרוכות אלו. וק"ל.

ולאופן הב' יש לומר, שזוהי כוונת הרמב"ם בהלכה זו, שבתחילת ההלכה כתב רק "בבית ראשון הי' כותל מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים" ולא הביא ע"ז הקרא ד"והבדילה הפרכת לכם וגו'", ורק בסיום ההלכה, לאחרי האריכות ע"ד עשיית שתי הפרוכות בבית שני, מסיים "אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרכת לכם וגו'", שבזה מדגיש, שהחיוב דעשיית אמה

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"
(כה, ח)

אמרו רז"ל במדרש "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים".

ועל פי המבואר בחסידות, תכלית הכוונה של בריאת והתהוות כל העולמות היא, שיהיה גילוי אלוקות למטה על ידי עבודת האדם – ובפרטיות יותר, על ידי האתכפיא ואתהפכא שבעבודתו.

כאשר הנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף ובנפש הבהמית, והם מעלימים ומסתירים על אור הנשמה. הרי שעם קיום רצון הבורא במצב זה דווקא, פועל האדם "בירור" וזיכוך, הן בגופו ובנפשו הבהמית והן בחלקו בעולם. האור האלוקי הנמשך לעולם הוא נעלה ביותר, וכמאמר "כד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכל עלמין". ובדרך זו הוא מקיים את "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחד".

דרכי החסידות

מלוקט משיחות, אגרות וכתבי
כ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ מליובאוויטש נ"ע

בכל ברייה כוונה אלוקית

בכל דבר, גם הפעוט ביותר, שבעינינו, הנבראים, אינו נקרא בשם ואינו נחשב למציאות – ישנה כוונה אלוקית, רצון אלוקי, וההשגחה העליונה מסבבת כמה סיבות כיצד ואיך לבצע את הכוונה העליונה

לכל נשמה כוונה פרטית

בכוונה ישנן שתי דרגות כוללות: כוונה כללית וכוונה פרטית. כפי שרבונו נ"ע - בעל התניא והש"ע, מצייר את עניין הכוונה במצוות: כוונה כללית היא הרצון וכוח המצווה השווים בכל הציווים, והכוונה הפרטית היא בכל מצווה לפי ענינה.

בבריאת האדם וירידת הנשמה בגוף ישנה כוונה אלקית, ובכוונה זו ישנן גם כן שתי דרגות, הכוונה הכללית והכוונה הפרטית. הכוונה הכללית היא שהנשמה תאיר את העולם באור התורה, והכוונה הפרטית בכל נשמה בפרט היא העבודה הפרטית של כל נשמה.

לכל נשמה פרטית – שליחות פרטית בעולם שעליה לבצע, שכל עניני התורה והמצוות שהאדם עושה מאיר לו במצווה או בעניין שלשמו שלח השי"ת את נשמתו לעולם הזה.

באחד ממאמרי הקודש שאמר רבינו נ"ע, בעל התניא והש"ע, בפני תלמידיו בשנת תקל"ו אמר:

"כל נשמה יש לה שליחות לבצע בעולם התחתון. זוהי הכוונה הכללית בירידת הנשמה בגוף. ולכל נשמה יש מצווה פרטית ומדה פרטית שעליה לעסוק בה ולתקנה. זהו מה שרבי יוסף שואל את רב יוסף ברי' דרבה (שבת קיח, ב) אבון במאי הוה זהיר טפי. לאמיתו של דבר, הרי "אל תהי

יושב ושוקל במצוותיה של תורה, אלא רב יוסף שואל "אבוך במאי הוה זהיר טפ"י" – איזו מצווה האירה בו ('זהיר' מלשון זוהר ואור), שכן אותה מצווה היתה פרטית של רבה.

הכוונה הפרטית בכל אדם, היא ה"זה השער לה" הפרטי שלו. כפי שנאמר בזוהר "דא תרעא לאעלאה". שער משמש לכניסה ויציאה. הכוונה הפרטית הינה השער של כל המצוות שהאדם מקיים, והתורה שהוא לומד, מידותיו הטובות ואהבת ישראל שהוא נוהג בהן עולים לה' דרכו. ועל-ידי השער של הכוונה הפרטית נמשך לאדם שפע ברכה העליונה ברוחניות ובגשמיות.

(ספר השיחות ה'ת"ש עמ' כט ואילך)

גם האבן תרגיש

כשבן תורה הולך ברחוב ודורך על אבן, על האבן להרגיש שבן תורה דורך עליה. כתיב (חבקוק ב, יא) "אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה". האבן היא דוממת, לעומת האדם שנעלה ממנה בשל היותו 'מדבר', אשר מוטלת עליו חובה וזכות למלא את שליחותו בעולם הזה.

אם אין אדם ממלא חלילה את השליחות שעל נשמתו למלא, הרי "אבן מקיר תזעק". וכדברי רבנו הזקן בספר התניא: "אילו ניתנה רשות לעין ליראות לא היו רואים את גשמיותו של החומר, רק את האין האלוקי המחיה את החומר". הרי שעל האבן להרגיש שבן תורה דורך עליה, אם לאו – מדוע שהאבן לא תדרוך עליו.

(שם עמ' צ)

בכל ברייה כוונה אלוקית

בכל דבר, גם הפעוט ביותר, שבעינינו, הנבראים, אינו נקרא בשם ואינו נחשב למציאות – ישנה כוונה אלוקית, רצון אלוקי, וההשגחה העליונה מסבבת כמה סיבות כיצד ואיך לבצע את הכוונה העליונה.

בקיי דשנת תרנ"ו הלכתי עם אבי כ"ק אדמו"ר רבי שלום דובער לטייל בשדה. התבואה כמעט הבשילה, רוח נעימה נשבה והשיבולים התנענעו אנה ואנה.

אמר לי אבי: "ראה אלוקות! כל ניד וניע של שיבולת היה כלול במחשבה הקדומה של פרצוף א"ק, במושג של צופה ומביט עד סוף כל הדורות וההשגחה העליונה מבצעת זאת בגלל כוונה אלוקית".

תוך כדי טיולנו, נכנסתי ליער ובהיותי שקוע במה ששמעתי אודות ההשגחה פרטית ונרגש מרצינות ההסברה, קטפתי מבלי משים מזמן לזמן עלים מן האילנות, מוללם באצבעותי ומפזרן ברוח.

"האר"י הקדוש", פנה אבי אלי, "אמר, שלבד זאת שכל עלה של אילן הנו ברייה בעלת חיות אלוקית, שהשית"ת ברא לתועלת מסוימת בכוונת הבריאה – יש גם בכל עלה ניצוץ של נשמה היורדת לעולם לשם תיקון".

(משיחת ליל "ט כסלו תרצ"ד, נדפס בלק"ד חלקים א-ב עמ' 112 ואילך)

חיות הנבראים וקיומם

ידוע מאמר רבנו הזקן שקיבל ממורו המגיד נ"ע בשם הבעש"ט, ד"כל הנבראים, הנוצרים והנעשים מושגחים בהשגחה פרטית".

כל עלה שנופל מהעץ או זז ממקום אחד למשנהו, זהו ע"פ גזירת ההשגחה העליונה. כל אבן שמתגלגלת ממקומה זה בהשגחה פרטית וטמונה בכך כוונה אלוקית נסתרת.

רבנו הזקן נ"ע ביאר מאמר זה והסביר כי ההשגחה הפרטית היא "חיות הנבראים וקיומם". והעניין הוא, שההשגחה הפרטית קיימת דוקא בעולם הזה הגשמי, עולם מלשון "העלם". וזהו עניין הטבע בכלל, "טבע" מלשון "טובעו בים סוף", היינו שהאור והחיות האלוקית מוסתרת בתוכם עד שלא נרגשת כלל.

וכמו שרואים במוחש דפעמים רבות בעל הנס לא מכיר בניסו וכלל לא יודע את אופן הסכנה, וממילא לא מכיר בגודל הנס, ומכ"ש שאינו יודע השתלשלות הסיבות אשר באו בהשגחה פרטית, דזהו מצד העולם להיותו מעלים ומסתיר.

(ספר המאמרים תרפ"ח עמ' ה ואילך)

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה"

(כ"ב)

למרות שהחסידות היא השכלה אלוקית, ה"עבודה" תופסת בה מקום עיקרי.

כדי שהמוח הגשמי יוכל לתפוס ולהשיג שכל אלוקי, הרי זה אפשרי רק על ידי העבודה שבלב, בתפילה. שכן התפילה היא הזמן והמקום של "ויקחו לי תרומה – אותי אתם לוקחים". בעת התפילה, "עצמות אין סוף ברוך הוא" אומר לעובד ה' "אותי אתה לוקח"!.
 .

מוסף מיוחד

בענין

צורת קני המנורה

ההכרח בציוור קני המנורה באלכסון ולא בחצאי קשת

בירור ענין צורת קני המנורה, דהוי באלכסון ולא בחצאי קשת (כשיטת הרמב"ם ורש"י ז"ל), והביאור בכך שאין ללמוד מצורת קני המנורה שעל שער טיטוס, הגם שזו לכאורה 'עדות ראייה'

א. בענין המנורה שהיתה במקדש ישנו פרט בציוור המנורה שבגוף כתב יד הרמב"ם, ששונה מן הציוורים הנפוצים, והוא – שששה קני המנורה נמשכים (מן הקנה האמצעי) באלכסון ישר, ולא כבציוורים הרגילים, שהקנים נמשכים ועולים כחצאי קשת.

ב. והנה, בעל משנת חסידים בספרו "מעשה חושב" ³ (על מלאכת המשכן) כותב בפשטות שששת הקנים היו "נמשכים בעיגול". והוא מבאר, שאע"פ שמרש"י מוכח ש"לא היו בעיגול" – "אבל הרמב"ם בחבורו לא הזכיר תיבת אלכסון אלא כתב⁵ ונמשכים

א. ואע"פ שבנוגע לפרט זה, היה מקום לומר (בדוחק הכי גדול) שהרמב"ם צייר כך רק בכדי "להקל על הציוור" – הרי כבר כתב ר' אברהם בן הרמב"ם¹ בפירושו שה"ששה קנים . . נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כפי שצייר אותה זולתו".

וכך כתב גם בפרש"י על התורה², שהששה

(3) פ"ז.

(4) הל' בית הבחירה פ"ג ה"י.

(5) "וכן הוא בברייתא דמלאכת המשכן (פ"י) וכן בש"ס

(מנחות כח, ב) - מעשה חושב שם.

(1) פרשתנו כה, לב.

(2) פרשתנו שם.

בזה ולכולי עלמא הקנים היו "ביושר"
[ע"ד מה שכתב אדה"ז בעל התניא בשולחנו¹¹,
ש"ה הרבה מספרים הראשונים ז"ל לא יצאו לאור
הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל . . ולזאת ודאי
אין לסמוך כו"ם].

ג. ואם כנים הדברים, מהנכון להחזיר עטרה
ליושנה – שכל אלו שעושים ציורים מהמנורה
(בכדי ללמוד איך היה מראה המנורה שבמשכן
ומקדש) יציירו את קני המנורה באלכסון, כדעת
רש"י (פשוטו של מקרא) והרמב"ם (וע"פ הנ"ל
– י"ל שלמסקנא אין חולק בדבר¹²).

ועד"ז מוסדות החינוך וכיו"ב שמציירים
על ה'בלאנקים' וכדו' את ציור קני המנורה
בחצאי קשת – מכיוון שהציור משמש כתזכורת
למנורה שבמקדש – כדאי ביותר שיציירו את

ועולים", והוא מביא מה שכותב בעל "חכמת
המשכן"⁶, שמכך "נראה . . שהיו עולים הקנים
כמעט בעיגול"; וה"מעשה חושב" מסיים "והכי
מסתברא דבהכי הם דומים לגלגלי הרקיע" כו'
שכנגדם הם השבעה⁸ נרות".

אבל לפענ"ד נראה, דמכיון שה"מעשה חושב"
כותב בפירושו, שהיסוד שלו לכך שנמשכין
בעיגול הוא מסתימת לשון הרמב"ם בחיבורו
(לא הזכיר תיבת אלכסון), שמכך "נראה . .
שהיו עולים . . כמעט בעיגול" [והכי מסתברא
כו"ם] –

הרי לאחר שנתגלה גוף כת"ק הרמב"ם
בציור המנורה⁹, ועדותו של בן הרמב"ם בזה
[ובהדגשה שמה שצייר אביו "ביושר" היה עם
כוונה מיוחדת – דווקא כך ו"לא בעיגול כו"ם]
– ובמילא בטל היסוד ובטל הבנין¹⁰.

ובמחכ"ת ולפענ"ד נראה ברור, שאם
ה"מעשה חושב" ובעל חכמת המשכן היו רואים
את ציור הרמב"ם ואת פירושו ר' אברהם בן
הרמב"ם, היו כותבים אף הם שאין כל פלוגתא

(6) להר"י ריקיטי (מנטובה, תל"ו).

(7) ולהעיר שהגלגלים שייכים לבחי' עיגולים (ע"ח ש'
עיגולים ויושר ענף ג. ש' ציור עולמות אבי"ע פ"ב. ועוד).
(8) וצע"ג האם מפרש שגם הנר האמצעי יהי "כמעט
בעיגול"!

(9) הערה לאחר זמן: שוב נתפרסם כת"י דס' היד, ושם
בהל' ביה"ב פ"ג סה"י (איתא) "וזו היא צורתה" (יש ציור
המנורה (כמו בפיה"מ) – וגם שם הקנים עולים באלכסון.
היינו, שנתגלה שגם "בחיבור" לא סתם הרמב"ם.
(10) ובכלל לא זכיתי לפענ"ד להבין כלל הראי'
דמדסתים ככהנ"ל נראה שהיה "כמעט בעיגול" – שהיה
תיבת "קנה" מובאה ככו"ב מקומות בתושב"ב, ובכ"מ
מוכרח שהוא קו ישר. ולא מצאתי ע"ע אף פ"א שמוכרח
שזהו באופן אחר.

(11) ריש הל' מכירת חמץ (נדפסו לאחר ה' פסח -
הוצאות קה"ת תקס, ב). וראה גם בש"ע חי"ד שלו
סקפ"ט ס"ג סקמ"ג.

(12) בזית רענן (לבעל מג"א) ר"פ בהעלותך מפרש מ"ש
בספרי זוטא (והובא ביל"ש) ר"פ בהעלותך "שהן חוזרין
חלילה כמין עטרה" - "שהקנים בעצמן היו עגולה כמין
עטרה". אבל מסיים שפי' זה "דוחק" [ושם לפנ"ז: הלשון
משמע דס"ל שהקנה האמצעי הי' באמצע וששה קנים
מקיפין אותו סביב כמין עטרה. וא"כ ה"ז פי' שלישי.
וראה בזה בתר"ש מילואים לכרך כב ע' לב*].

(* ושם, שזוהי גם כוונת הראב"ע (תצוה כז, כא. וכן
בפי' הקצר פרשתנו כה, לז) אשר ששה הנרות היו כחצאי
עיגול, והינן שהקנים הקיפו קנה האמצעי כמין עטרה.
אבל תמוה, כי בספרי זוטא סתם "חוזרין חלילה כמין
עטרה", שמשמעו "מקיפים אותו סביב (מכל הצדדים)",
ולא "כחצי עיגול". ואולי הכוונה שהקיפו רק מלפנים
- כדוגמת חצי גורן עגולה בסנהדרין. וכמדומה שישנם
עטרות המקיפות הראש רק מלפנים.

הקנים באלכסון¹³.

המקדש, אלא ציור של מנורה אחרת שהיתה דומה בכמה פרטים למנורה שבמקדש. דמיון שלמנורת המקדש היתה חשיבות גדולה מאוד, נהגו לעשות מנורות עם מראה דומה למנורה שבמקדש, (ובפרט עובדי עבודה זרה – שעשו כן

ד. ובה נוסף עוד ענין:

הציור הרגיל של המנורה (שהקנים בחצאי קשת) הוא (ע"פ השערה) העתק מציור המנורה שאינם-יהודים ציירו ברומי על "שער הנצחון" של טיטוס ימ"ש!¹⁴

כשטיטוס הרשע החריב את ביהמ"ק, צווה לקחת את כלי המקדש לרומי; ולכבודו של אותו רשע הקימו שער ניצחון שנושא אף את שמו: שער טיטוס. על שער זה ציירו כיצד נושאים את כלי המקדש השבויים ובתוכם המנורה - ובציור זה של המנורה, מצוירים קני המנורה כחצאי קשת.

והנה, הגם שלכאורה זו 'עדות ראייה', בהכרח לומר שציור המנורה שבשער הנ"ל אינו הציור (הנכון) של המנורה שבמקדש. דבציור זה ישנם כמה וכמה פרטים שאינם מתאימים עם תבנית המנורה שבמקדש¹⁵, ועד שב"מנורה" זו מצויירת צורת דרקון!

ולכן מסתבר לומר, שציור המנורה שעל השער אינו העתק מלכתחילה של מנורת

- "א אשר המנורות שנשבו ע"י טיטוס היו מהעשר מנורות שעשה שלמה (ראה יוסיפון פצ"ה - הוצאת הומיני). אבל [נוסף לזה שמסתבר לומר שהמנורות דשלמה לא היו בבית שני*, הרי גם אם נאמר שצורת המנורה שעל שער טיטוס היא כצורת מנורות דשלמה] - בפטות, נ"ל שמנורות שלמה נעשו כצורת מנורת משה**, כי [נוסף לזה שכן מפורש בפי' רש"י עה"ת פרשתנו (כה, ט), הנה גם ע"ד ההלכה מסתבר לומר כן, כי: א) למה ישנה ויחדש צורה אחרת? ב) מפורש (ברייתא דמלאכת המשכן פ"י. וראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג. תוספתא מנחות פ"א, ו) שגם מנורות שלמה היו כשרים לעבודה (וכן מוכח במנחות צח, ב: מצינו מנורה בצפון): ולפרש"י (ד"ה על כולן מנחות צט, א)***-לדיעה אחת (מנחות שם. וכן ברייתא דמלאכת המשכן, ירושלמי שקלים ותוספתא מנחות שם) היתה הדלקת המנורה (לפעמים) רק בשל שלמה. וכן סתם במדרש הגדול פרשתנו כה, כג***.

ובכל אופן: גם את"ל דמנורות שלמה לא היו כצורת מנורת משה (וע"פ זה ציירו המנורה שעל שער טיטוס) - למה לצייר עתה המנורה בצורת מנורות שלמה, ולא כמנורת משה, דלכ"ע הוא העיקר!

(* ראה ר"ה כד, ב (וש"ג) בזמן החשמונאים, אבל ראה תוס' ר"ד ליומא (נא. ב) בנוגע לשולחנות שעשה שלמה. אלא שגם הוא מסיים שמסתבר שלא היו בבית שני. ע"ש.

(** וכן מוכח במדרש הגדול פרשתנו (כה, כג) שהוצרך לשלול שאין בעשיית שולחנות (ומנורות) דשלמה משום "לא תוסיף עליו" (ואתחנן יג, א), כי "כך היתה בידם מסורת מפי משה... יהו בו עשר שולחנות עשר מנורות. הכל בכתב מאת ה'". ועד"ה הוא בבחי' פרשתנו (כה, י).

(*** בנוגע לשולחנות דשלמה, שמזה מובן גם בנוגע למנורות שלמה.

13) ועפ"ז מקום לומר שגם החנוכיות (לימי חנוכה) כדאי לעשות קניהן באלכסון. - ובלאה"כ צ"ל שאין בזה חשש איסור ד"מנורה תבנית מנורה" (ע"ז מג, סע"א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז ה"י. שו"ע יו"ד סו"ס קמא), כי משנים מספר הקנים (ראה ע"ז ורמב"ם ושו"ע שם), ולמה לשנות בגוף צורת המנורה שקני' היו ביושר ולא חצאי עיגול.

14) כהערת הר"י קאפח בפיה"מ דהרמב"ם שהר"ל. וכן בתו"ש שם.

15) כמו שהעירו כו"כ - שאין בה רגלים וכו', אף שבמנחות (כה, ב) מפורש שהיו בה רגלים.

שהשכינה שורה בישראל¹⁸ - נעשית צורת המנורה באופן כזה שמזכיר על ההיפך ממש - כיצד רומי נצחו את היהודים, ר"ל!

ה. ויהי רצון, שבקרוב ממש תבוא הגאולה האמתית והשלימה, ותהיה מנורה כפשוטה ובשלימותה¹⁹ בבית המקדש השלישי, וכולם יראו כיצד היא צורת המנורה.

ומשה ואהרן עמהם²⁰, ונראה בעיני בשר, ותחזנה עינינו - בקיום הציווי "דבר אל אהרן גו' בהעלותך את הנרות", להדליק את המנורה, כפשוטה ממש ובמהרה בימינו ממש.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כ"א עמ' 168 ואילך חלק כ"ו עמ' 201)

לע"ז שלהם. שזהו הביאור בהוספת ציור הדרקון – שהוא ע"ז¹⁶) – ולפי אחת מן המנורות ההם עשו את ציור המנורה שעל השער.

ונוסף לענין זה (שציור זה אינו מדויק) – הרי ציור זה נעשה, כמובן, בכדי לבטא את השליטה והרוממות של רומי על היהודים ר"ל, ועד – שנחקקו שם בכ"מ המילים "יודעא קאפּטאַ" (יהודה (יהודים) שבוים). והיו זמנים שהכריחו את היהודים לבוא לשער זה בכדי שיראו מה שכתוב שם וכו', בכדי להשפיל אותם וכו'.

יוצא מכך, שציור קני המנורה כחצאי קשת (כפי שמצוירים בשער טיטוס) צריכה להביא זעקה נוראה (א' געוואלד געשריי) – **נוסף וג"ז עיקר שזהו היפך רש"י והרמב"ם וכו'** – גם מכיוון שזהו נותן הסכם לדבר שנעשה בכדי לצער את היהודים ולהשפילם!

תמורת זה שציור המנורה צריך להזכיר ולעורר את היהודים אודות תפקידם להיות "לאור גוים"¹⁷ - "עדות הוא לכל באי עולם"

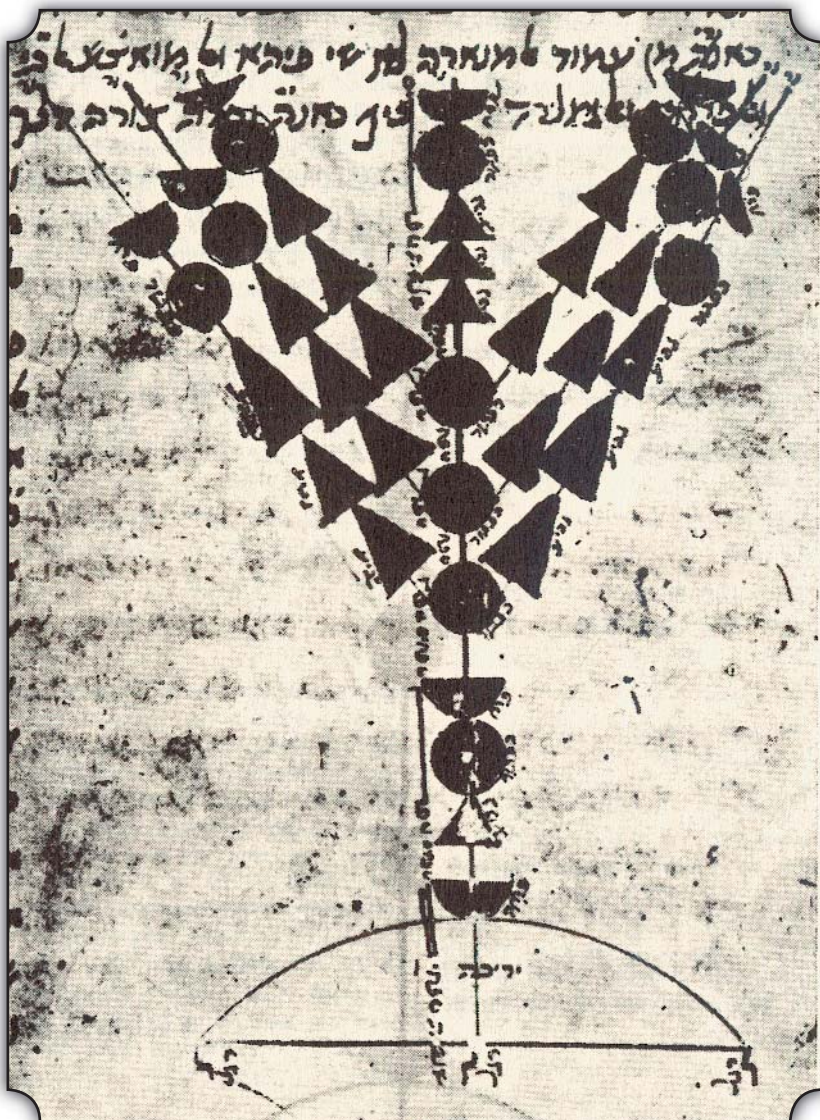
(16) ע"ז מב, ב (במשנה).

(17) ישע"י מב, ו. שם מט, ו.

(18) להעיר מיל"ש מלכים (רמז קפה): מנורה . . כנגד שבעים אומות שכל זמן שהנרות דולקות היו מתכבשים.

(19) דכל מעשי משה נצחיים (ראה סוטה ט, א. צפע"ג עה"ת ריש פרשתנו. ועוד).

(20) תוד"ה אחד פסחים קיד, ב. וראה יומא ה, ב.

ציור המנורה בכת"י הרמב"ם